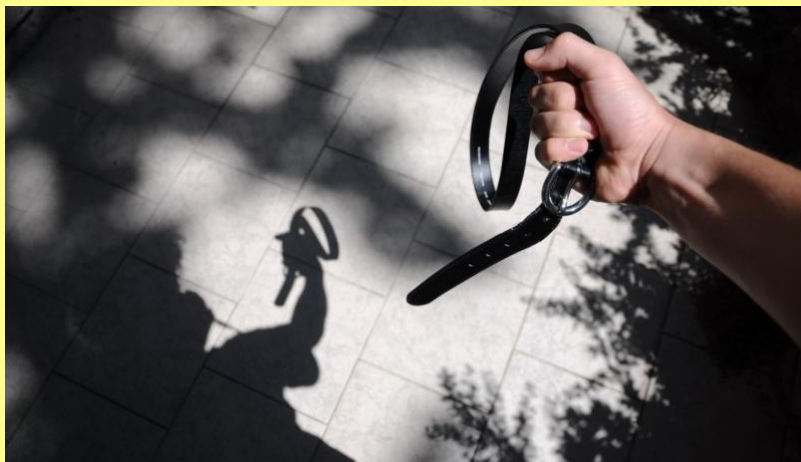

Agresivita v rodině

Dvořáková Ludmila
(350875)

Domácí násilí

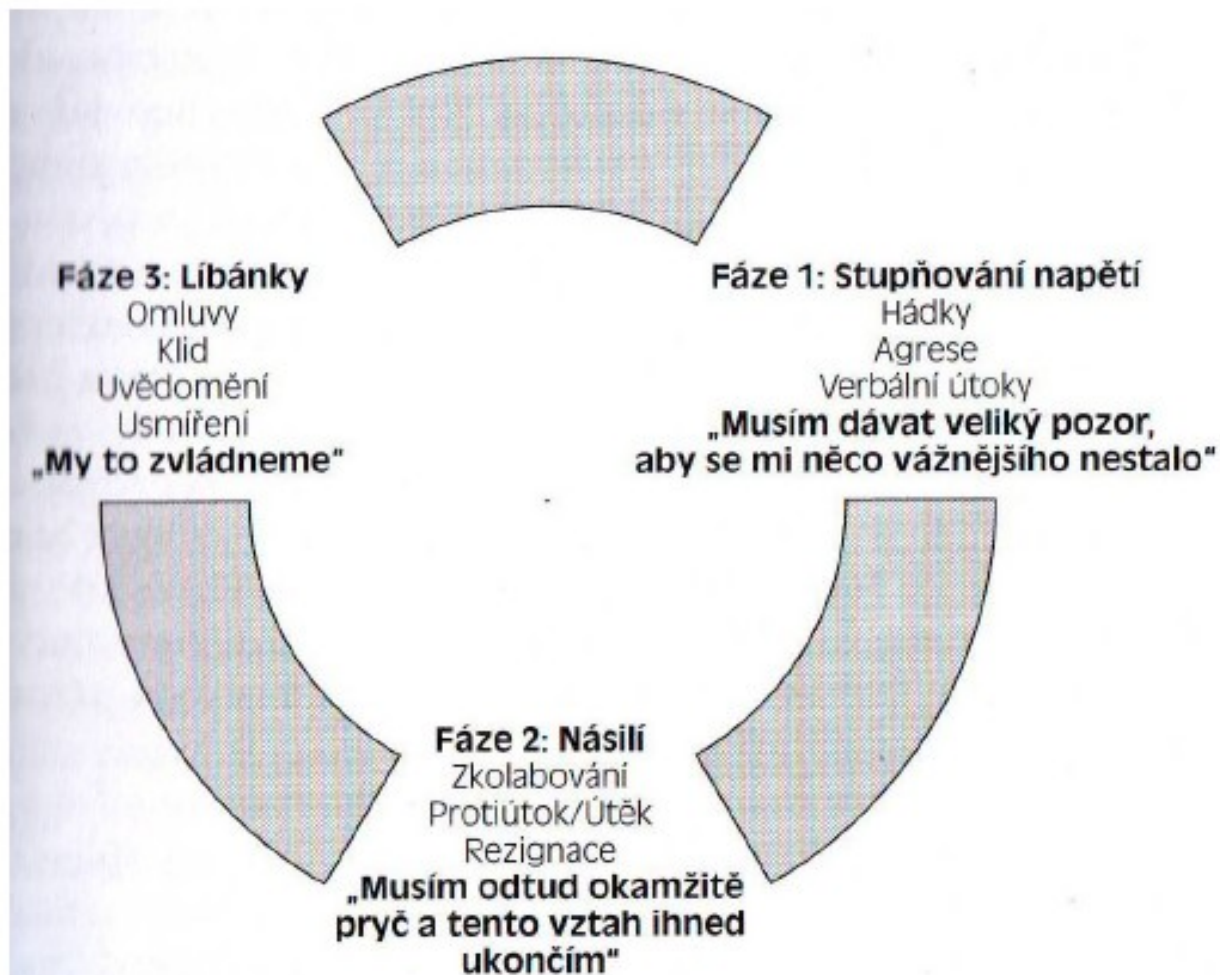
„Domácí násilí je fyzické, psychické nebo sexuální násilí mezi blízkými osobami, ke kterému dochází opakovaně v jejich soukromí a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti, intenzita násilných incidentů se stupňuje a vede ke ztrátě schopností včas tyto incidenty zastavit a efektivně vyřešit narušený vztah“

Specifika domácího násilí

- násilník a oběť jsou blízké osoby, které mezi sebou mají citový vztah
- domácí násilí se odehrává za zavřenými dveřmi, svědky se stávají nejčastěji děti
- násilník chce dosáhnout naprosté kontroly a moci nad obětí
- jedná se o opakované incidenty, které nabývají na intenzitě (stupňování závažnosti i četnosti)
- spirála násilí (neustále se střídající období klidu, narůstání násilných projevů a období násilí)

Kruh domácího násilí (Buskotte 2008):

Obr. 2.2 *Cyklus násilného chování partnera z pohledu oběti*

Obecné varovné signály:

- nadměrná naléhavost partnera(ky)
- přílišná dominance ve vztahu
- vnímání druhého jako méněcenné bytosti
- narcistické sklony
- nadměrná kontrola partnera
- extrémní polohy vztahu k vlastní matce (u mužů)
- snaha o izolaci partnera od jeho sociálních kontaktů

Asymetrická agrese

- typický je nepoměr sil mezi jejími aktéry, tzn. převaha agresora nad obětí
- jejím důsledkem je poškození druhé osoby
- podstata spočívá v tom, že agrese je zde cílem jednání, nikoli prostředkem k dosažení nějakého konkrétního zisku
- záměrem agresora není např. odcizení věcí pro jejich hodnotu nebo pro pomstu, nýbrž pro radost a uspokojení potřeby ponižovat lidskou důstojnost.

Násilí v partnerských vztazích

- <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10169534665-partnerske-vztahy-aneb-navod-na-preziti/208572231000012-nasili-v-partnerskych-vztazich/>
- <http://tn.nova.cz/zpravy/tv-archiv/na-vlastni-oci/na-vlastni-oci-o-kseftovani-se-vzdelanim-a-o-domacim-nasili-na-muzich.html>
- (23:40 min.)

Děti v rizikovém postavení

1. Děti neúspěšné ve škole
2. Děti v situaci rozvodu
3. Autoagrese a agrese v sebevražedném chování dospívajících
4. Agresivní projevy dítěte v rámci užívání drog
5. Násilí dítěte vůči rodiči

1. Děti neúspěšné ve škole

- velký tlak ze strany rodičů na úspěch a výkon nejen ve škole, ale třeba i v zájmové činnosti, sportech
- nutné zjistit co je příčinou neúspěchu – podrobný rozbor – nedostatek nadání, nezralost pro školu či specifické vývojové poruchy, fyzické či psychické týrání v rodině, sexuální zneužívání, šikana ze strany spolužáků či nevhodné přístupy učitele
- důležitým faktorem školní úspěšnosti dítěte může být i jeho vlastní postoj a očekávání

2. Dítě v situaci rozvodu

- potřeba obou rodičů pro zdravý rozvoj
- dítě se stává ve sporech rodičů významnou osobou
- dítě přestává být chráněno jako dítě, čelí problémům matky a otce, často je situací deformováno
- dítě před rozvodem prochází obdobím napětí a konfliktů, důležitý je věk, pohlaví, schopnost vyrovnat se s traumatem, doba v konfliktech atd.
- rozvodová situace je bolestivá zkušenost - často jsou pak rodiče emočně nestabilní, rodiče, kterým je možné vládnout

3. Autoagrese a agrese v sebevražedném chování dospívajících

- agrese se obrací proti ztracenému, ambivalentně milovanému objektu, s nímž se já identifikuje
- nepřátelská část vztahu k tomuto objektu je silná a primitivní a v symbolické podobě může být viděna jako přání zavraždit tento ambivalentně milovaný objekt
- riziko sebevražedného chování vzniká tam, kde je ztížený separační adolescentní proces a převažuje konfliktní, závislá a odmítající podoba vztahu k rodičům
- to, že o svém přání smrti adolescent hovoří bývá někdy mylně považováno za méně nebezpečné

4. Agresivní projevy v rámci drogových závislostí

- může se projevit ve stavu akutní intoxikace, kdy je prožívání a chování výrazně ovlivněno drogou, která oslabuje kontrolu reality a sebeovládání
- agresivní chování při akut. intox. podmíněno interakcí mezi typem drogy a osobností uživatele
- reakcí může být agrese (obrana) či autoagrese (sebepoškození, sebevražedný pokus)
- toxická psychóza – narušené vnímání a hodnocení reality (nepřiměřené jednání s agresivním charakterem)
- agresivitu mohou vyvolat rodiče zákazem drogy, odmítají mu dávat peníze

5. Násilí dítěte vůči rodiči

- fyzicky zdatnější a mocnější může být bezmocný vůči moci slabšího - tento paradox platí v rodinných vztazích dvojnásob
- ohroženy zejména dysfunkční rodiny, neúplné, pouze s jedním rodičem či rodina s nejasnou rolí rodičů
- rodiče zažívají pocit bezmoci, vzteku na vlastní dítě, nejčastěji pocit viny, že to sám výchovou zavinil, je tedy spravedlivě trestán – brání konstruktivnímu řešení situace a vyhledání odborné pomoci
- podstatnou roli hraje ambivalentní vazba k matce a okrajová a nevýrazná vazba k otci

Sexuální trauma u dětí

- věku nepřiměřené vystavení pohlavnímu styku, činnosti nebo chování
- pachatel je nejčastěji člen rodiny či jiná blízká osoba
- zrada samozřejmé důvěry dítěte, zneužití zodpovědnosti a moci autority, kterou obsahuje vztah dítěte a jeho rodiče
- incest – tragické zneužití jedinečného vztahu, morální zodpovědnost je vždy na straně rodiče bez ohledu na to, jak se dítě chová

Reakce na trauma a dlouhodobé důsledky

- může jít i o citové manipulování, sexualizaci rod. vztahu
- pocity bezradnosti, bezmoci a zoufalství, provinilosti
- oddělení se od traumatizujících zážitků - své tělo vnímá jako něco, co není jím samým
- posttraumatický stav – dítě událost jakoby zapomene, ale může být podrážděné či mít poruchy spánku, mohou se objevovat náhlá rozpomenutí
- v dospělosti vysoké procento sex. zneužívaných v psychoterapeutické péči
- největší problém u žen navázání dlouhodobého důvěrného a uspokojivého sexuálního vztahu s muži
- závažnost negativních důsledků pro dítě souvisí s povahou zneužití

Syndrom CAN

- definice syndromu CAN vypracovala Zdravotní komise rady Evropy v roce 1992 a naše republika je následně též přijala. Je důležité vědět, že naplnění obsahu definic je v České republice vždy trestným činem, i když zdaleka ne vždy dojde k jeho skutečnému projednávání, natož potrestání viníků
- definice CAN rozlišuje:
 - zanedbávání
 - tělesné týrání
 - psychické týrání
 - sexuální zneužívání
 - systemové týrání

Zanedbávání

- **zanedbávání** je pojímáno jako jakýkoliv nedostatek péče, který způsobuje vážnou újmu vývoji dítěte nebo dítě ohrožuje
- **tělesné zanedbávání** znamená neuspokojování tělesných potřeb dítěte, zahrnuje neposkytování přiměřené výživy, oblečení, přístřeší, zdravotní péče a ochrany před zlem
- **citové zanedbávání** je neuspokojování citových potřeb dítěte – a týká se nejen náklonnosti, ale i pocitu dítěte, že někam patří
- **zanedbání výchovy a vzdělání** je pojato jako neposkytnutí dítěti možnosti, aby dosáhlo naplnění svého plného vzdělanostního potenciálu, a to např. dětskou prací v domácnosti i mimo ni

Tělesné týrání

- **tělesné týrání** - tělesné ublížení dítěti nebo nezabránění ublížení či utrpení dítěte, včetně úmyslného otrávení nebo udušení dítěte, a to tam, kde je určitá znalost či důvodné podezření, že zranění bylo způsobeno anebo že mu vědomě nebylo zabráněno
- problematika tělesného týrání je nejvíce prezentovaná především médií, a to převážně v těch nejdrastičtějších podobách s trvalými somatickými následky pro dítě či s následkem smrti
- mnohem častěji se však tělesné týrání odehrává „jemněji“, za to však dlouhodobě a jeho následky nacházíme především v psychice oběti

Tělesné týrání

- u tělesného týrání hraje důležitou roli i kulturní a výchovné prostředí, tradice výchovných přístupů, ve kterých dítě vyrůstá
- v naší společnosti ještě stále přetrvává do značné míry přesvědčení, že do výchovy nezbytně patří i fyzické tresty – „mladý stromek nutno ohýbat“ a „škoda rány, která padne vedle“.
- rodiče ospravedlňují fyzické tresty i týrání také tím, že „mě naši taky bili a jak mi to prospělo“
- naproti tomu v našem školství jsou fyzické tresty již řadu let zakázány

Sexuální zneužívání

- sexuální zneužívání (týrání) je nepatřičné vystavení dítěte pohlavnímu kontaktu, činnosti či chování
- zahrnuje jakékoliv pohlavní dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoliv, komu bylo dítě svěřeno do péče, anebo kýmkoliv, kdo dítě zneužívá
- se dělí na:
 - *bezdotykové* zahrnuje např. setkání s exhibicionisty a účast na sexuálních aktivitách, kde nedochází k žádnému tělesnému kontaktu, např. vystavování dítěte pornografickým videozáznamům
 - *kontaktní* zneužívání je takové, kde dochází k pohlavnímu kontaktu, včetně laskání prsou a pohlavních orgánů, orálnímu nebo análnímu pohlavnímu styku

Sexuální zneužívání

- v této oblasti došlo také k řadě změn
- např. komerční sexuální zneužívání dětí začalo být v naší zemi problémem před nedávnou dobou a jeho formy se proměňují:
 - natáčení pornografických videokazet,
 - dětská prostituce na internetu,
 - stále klesající věková kategorie takto zneužívaných dětí,
 - stoupající počty zneužívaných chlapců

Citové týrání

- zahrnuje chování, které má vážný negativní vliv na citový vývoj dítěte a vývoj jeho chování
- může mít formu verbálních útoků na sebevědomí dítěte, opakovaného ponižování dítěte či jeho zavrhování
- vystavování dítěte násilí nebo vážným konfliktům doma, násilná izolace, omezování dítěte, vyvolávání situace, kdy má skoro stále pocit strachu, což může též způsobit citové ublížení
- podle této definice jsou děti citovým týráním ohroženy nejvíce a nejčastěji – také proto, že fyzické týrání je vždy provázeno i dopady na psychiku, citový vývoj dítěte, a u sexuálního zneužívání tomu není jinak

Citové týrání

- jedna z podob psychického týrání je záměrné zastrašování dítěte, kdy mu rodiče vyhrožují, že ho už nebudou mít rádi, že ho opustí nebo dají do dětského domova, či že díky dítěti zemřou, že je utrápí
- také bránění ve styku s vrstevníky či blízkou osobou – nejčastěji druhým z rodičů v situaci rozvodových sporů je psychickým týráním stejně jako využívání (např. uplácením), zneužívání emoční závislosti dítěte ve svůj prospěch
- patří sem i neposkytování emoční odezvy, která je jednou ze základních potřeb dítěte! Soustavné srovnávání dítěte s úspěšnějším sourozencem a nepřiměřené zatěžování dítěte péčí o sourozence řadíme také do citového týrání.

Systemové týrání (druhotné ponižování)

- Je to týrání, které je způsobeno systémem založeným pro pomoc a ochranu dětí a jejich rodin.

Příklady takového týrání jsou:

- dítěti je upřeno právo na informace
- je mu upřeno právo být slyšeno,
- je neprávem odděleno od svých rodičů,
- zanedbávání anebo špatná péče v denních zařízeních, ve školách,
- pěstounském zařízení či domově nebo v jiném prostředí,
- trauma způsobené necitlivými či zbytečnými lékařskými prohlídkami,
- úzkost způsobená dítěti v rámci jeho kontaktu se soudním systémem (např. protahování slyšení či poškozování dítěte zkušenostmi, které podstupuje jako svědek),
- odepření rodičovských práv na informovanost a účast při rozhodování, kdykoliv je to pro dobro dítěte,
- nedostatečné služby či zdroje pomoci týranému dítěti, aby mohlo zůstat se svou rodinou, kdykoliv je to možné.

Další formy syndromu CAN

- **šikana** je v posledních letech stále více odhalována a opět bývá spojeno fyzické týrání s týráním psychickým, nebo se vyskytuje „pouze“ šikana psychická
- šikana bývá často ve škole, ale i mimo ni, nejčastěji ve vrstevnických vztazích – tedy mezi dětmi navzájem.
- jedná se o agresi vůči jedinci slabšímu fyzicky nebo v závislém postavení.
- může mít formu ponižování, zesměšňování nepřiměřenými či nesplnitelnými úkoly, vynucování poslušnosti, přinucení vykonávat za šikanujícího nějakou práci, vydírání, vyžadování materiálních služeb včetně finančních apod.

Násilí mezi dospělými členy rodiny

- škála chování v rámci blízkých rodinných vztahů, kterým jedna osoba intenzivně fyzicky ubližuje, zastrašuje a ponižuje druhou osobu
- traumatizující jev se závažnými důsledky pro celou rodinu
- poslušnost ženy byla formulována již v bibli v Novém zákoně a patřila k historicky společenskému uspořádání

Násilí na ženách

- z počátku kontrola láskou („protože tě miluji..“)
- sociální omezování ženy , omezování ekonomických možností, omezování možností vlastního výdělků a vynucování sexuálního styku
- často v laické veřejnosti zlehčování problémů a tendence k obviňování ženy
- soudí se, že je to pouze jev problematických rodin a že žena často k násilí muže provokuje

Hledisko psychopat. rysů

Muži

- více psychopat. rysů
- poruchy osobnosti
- alkoholismus
- nízké sebevědomí
- nižší verbální schopnosti oproti jejich partnerkám

Ženy

- porušené sebevědomí
- závislost
- deprese

Cyklus násilí

- chování se zdá být komplementární – doplňující se u oběti a násilníka
- *první fáze*: žena méně podrobivá, odmítavá, muž se cítí znejistěn – nepřijatelný pocit
- *druhá fáze*: muž se cítí silně oslaben , násilné chování přináší pocit obnovení rovnováhy a žena ho do jisté míry přijímá, usmíření ukončuje druhou fázi a přináší období harmonie a štěstí
- opakování – nebezpečný cyklus chování, násilí v něm paradoxně působí jako prostředek sblížení

Důsledky - krátkodobé

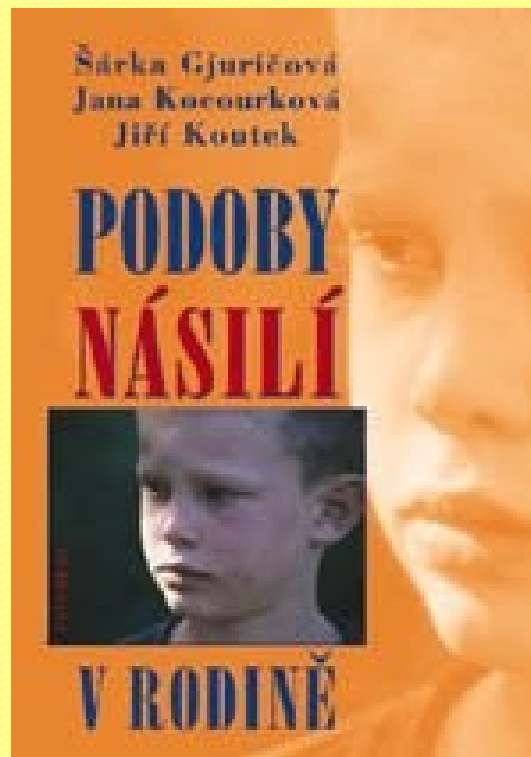
- bolest
- strach
- zvýšená úzkost
- pocity viny, hanby a bezmocnosti
- vztek, agrese, hostilita
- smutek, lítostivost, plačtivost

Důsledky - dlouhodobé

- poruchy sebezpojetí a nízké sebehodnocení, nedostatek sebedůvěry, pocity méněcennosti
- depresivní ladění až deprese
- přetrvávající tenze, emocionální labilita, prožívání nepohody psychické i somatické
- citová oploštělost, poruchy v mezilidských vztazích
- užívání alkoholu, drog
- poruchy příjmu potravy
- suicidální chování
- sociální patologie
- dezintegrace osobnosti, popř. vznik závažného psychického onemocnění

Případ z praxe:

(str. 79)

Prevence násilí

- nejúčinnější opatřením v oblasti primární prevence je pečlivý a uvážlivý výběr životního partnera
- budování dobrého rodinného zázemí
- dostatečná informovanost o tom, co je ve vztahu, v rodině a při soužití osob ve společné domácnosti obvykle považováno za "normální" a co už by rozhodně nemělo být tolerováno (ponižování, nadávání, bití)

Prevence násilí

- *Primární prevence*: jejím účelem je zabránit násilí vytvořením takových podmínek, aby se násilí nemohlo uplatnit (klíma společnosti, osvěta, vzdělávání atd.)
- *Sekundární prevence*: účelem je včasná detekce rizik a zabránění jejich působení (anamnestické zjišťování rizik, fyzikální vyšetření dítěte v rámci preventivních prohlídek apod.)
- *Terciální prevence*: účelem je zabránit prohloubení traumatu, zabránění rozvoji nevratných následků, komplikací, ale také systémového násilí

Použitá literatura:

- GJURIČOVÁ, Šárka, Jana KOCOURKOVÁ a Jiří KOUTEK. *Podoby násilí v rodině*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2000, 101 s. ISBN 80-7021-416-3.
- SLANÝ, Jaroslav. *Syndrom CAN: (syndrom týraného dítěte)*. Vyd. 1. V Ostravě: Ostravská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2008, 155 s. ISBN 978-80-7368-474-7.

Internetové zdroje:

- http://is.muni.cz/th/187767/pravf_m/Diplomova_prace.pdf
- <http://www.nicm.cz/oblasti/socialne-patologicke-jevy/syndrom-can/charakteristika>
- http://www.phil.muni.cz/~hump/psychoterapie/deti/Papers/CAN_Fiserova.pdf
- <http://www.ssvp.wz.cz/Texty/sikana.html>
- <http://www.stopnasili.cz/verejnost/dn-ve-vasem-okoli-jak-pomoci-vasi-pritelkyni.html>
- <http://www.bkb.cz/pomoc-obetem/pribehy-obeti/pribeh-domaci-nasili/>
- <http://www.stopnasilinadetech.cz/pdf/narodnistrategie.pdf>